

Germ.g.

193

40

R

4° Germ. g.
193

Venator

R

<36613870670010

<36613870670010

Bayer. Staatsbibliothek

Jan 8m 193
EPISTOLA

BALTH. VENATORIS

AD

ILLVSTRISSIMVM

DOMINVM,

DN. ANDREAM,
COMITEM DE
LESNO, PALATINI-
DEN BELSENSEM, &c.

In qua præsens Germaniæ conditio
describitur.

ANNO M. DC. XXXVIII.

REVUE
DE
L'INSTRUCTION
PUBLIQUE
D'ANDRÉ
COMTE DE

LENOUVEAU

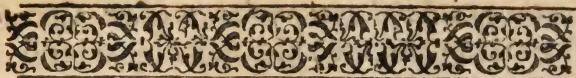
DE BRUXELLES

PAR
M. DE LAMARTINE

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ANNO M DC XXXVIII

ILLVSTRISSIMO
ANDREÆ COMITI
DE LESNO,

Balth. Venator S. D.

I tu non descendisses olim, Illustrissime Comes, à fastigio fortunæ tuæ, cum Aureliæ te colerem mensa tibi coniunctus & hospitio, haud ego in animum induxissem meum, è loco tam humili, quo me natum confiteor, ad idem illud fastigium tuum ascendere. Humanitate enim tanta me complexus es, in illa parte Galliæ, vt nunc vsque in Poloniam, & in ipsam tui splendoris sedem cogitatione, laudibus & litteris te sequi, & affectari non dubitem. Dictum quidem Augusti recte memineram, *Non putavi me tibi tam familiarem*: sed & alterius in mentem venit, cum reprehenderet illos, qui ad eum accederent, non aliter

A 2 quam

quam qui *Elephanti praberent assem*. Con-
fidentia etiam ideo plus indui, quia te no-
ram eruditione tantum eminere inter ho-
mines illustres, quantum supra nos minores
gentes assurgis gloria nascendi. Ad animum
enim sæpe revoco tempus illud, & eum,
quem dixi, locum, ubi per lulum & jocum,
modo carmen iaciebas, modo per Philoso-
phiae campos incedebas, modo Historicae
scientiae significationes luculentas edebas,
aut sermonibus, qui ad Religionem & fi-
dem pertinent, ita perite aures nostras tene-
bas, ut singula illa te vnicè tractare credidisset,
cui non notum fuisset, te pariter illis stu-
diis operam dedisse, quæ Dignitati tuæ co-
gnata, quandam illi dignitatem afferrent.
His igitur artibus, quæ ferociam etiam aspe-
ris ingeniis demunt, instructissimus, animum
mihi addidisti, ut & temere peccare, & faci-
le veniam sperare simul auderem. Etsi enim
optimarum litterarum in me tanta fiducia
non est, ut aut mihi in illis aliquam laudem,
aut eruditissimorum hominum amicitiam
vindicare possim: tamen te Humanitatis
ipius

ipsius & Gratiarum velut digitis ita forma-
tum & excultum scimus, ut verendum mihi
non videatur, ne reiicias eum, quem si nulla
pars eruditionis, saltem virtutum tuarum
admiratio commendat. Sicut enim, Vos
Magnates in pedissequo alicujus magni He-
ri soletis characterē vestium honorare, eum-
que Domini causa amare ac suscipere: Ita
viri doctrina & scientia principes etiam illis
gratiam suam promunt, qui Musas, si non in
ipsis adytis, certe tamen in limine saluta-
runt, & in earum familia censentur. Tibi
non potest deesse huiusmodi egregia volun-
tas, siue præstans Eruditio tua tibi animum
flectit atque emollit, siue paternæ mentis
semina pectus tuum sponte commouent, ut
patrios mores imitando, tanti Patris filius
esse cognoscaris. Ad te enim referri velim,
quod Ulysses de Amphinomo.

Ἀμφινόμο' ἢ μάλα μοι δοκεῖς πεπρωμέν' εἶναι.
Τοιότου γὰρ πατὴρ, ἐπεὶ κλέ' ἐδλόν ἄνυσεν,
Νῆστον Δυλιχίῃα, εὖν' τ' ἔμεν ἀφειρόν τε
Τὸ δ' ἐν ῥοσὶ γενέσθαι, ἐπὶ τῇ δ' αἰδρὶ ἵστας.

*Amphinome & prudens mihi vir sapiensq; videris,
Quippe pater talis. Nec nos bona fama fefellit,
Nisam Dulichium ditem simul esse probumque,
Teq; satum ex illo mentem retinere virilem.*

Ita

Iat enim profecto est, Illustrissimi Patris tui
κλέειν, inquam, ἄκρον, nec eum latere si-
nunt, cum ceteræ ejus virtutes, tum illud
maxime recens & orbi conspicuum benefi-
cii genus, quo sibi tot exulum vitas, fortu-
nasque & conscientias devinxit. Nam cum
Religionis causa dissipati vagarentur prope-
modum toti populi omnibus diuinis huma-
nisque iuribus spoliati, beneficentissimus il-
le, natura tuus, pietate miserorum commu-
nis Pater, illis ditiones suas, portas, ipsa atria
& templa, animum denique aperuit, vt non
solum tutis sedibus, sed etiam pectori eius,
quod nobilissimum misericordiæ & muni-
ficentiæ hospitium est, succederent. Quæ
dum apud animum meum cogito, multa si-
mul & miseranda cogito. Etenim in his oris,
& in tota fere Germania primum quidem
omni prope litterarum gloria, quæ ante an-
nos hosce viginti insignis fuit, extincta atq;
sepulta jacet, nec nobis bellum aut studio-
rum sedem, aut litterarum Doctores, aut ar-
tium sectatores, aut denique earum Cura-
tores vllibi, quod sciam, reliquit. Exilium
est

est, quicquid vides: quisquis hic natus atque
educatus vivit, patriam in patria non inue-
nit, non populum in populo, non opes inter
opes. Ne me monstra loqui putes, hoc ex-
plicatius ita accipito, periisse quicquid de-
coris aut emolumenti fuit sub hac parte cæ-
li. Idem enim oppidis, villis agrisque & cam-
pis evenit, quod homini adolescenti, quem
forma & valetudine nitidissimum morbus
atque tabes superveniens ad cutem & ossa, ad
larvalem speciem & dissimilitudinem sui re-
degit, quippe vastitatibus nostris nihil vs-
piam simile, aut par habetur, exustis passim
aut collapsis villis ac tectis, in quibus etiam
integris præter cassas araneas nihil, neque
hominem quidem, aut canem, aut glirem
videas. Horrendum silentium omnem ubi-
que vocem & strepitum proscripsit, quam
infrequentiam non tam fuga populi parit,
quam quædam generis humani in his oris
extirpatio. Paucissimis enim in locis tan-
tum relictum est mortalium, ut nova ge-
neratione qualiscunque posteritas fieri pos-
sit, in plurimis non vnus, plerisque vix duo
tresve

tresve supersunt, qui cœtum conficiant. Atque hi quidem ætatem agunt, inter vitam inortemq; mediam, aut mortis potius candidatam. Quid enim in tanta rapacitate militum, tamque effrœni licentia & desperata disciplina omnino reliquum esse potest? facta præsertim militi potestate stipendii pro libitu ubi, à quibus & quantum animo & avaritiæ visum, quærendi. Quod ius incredibile dictu est, quanta violentia & quibus cruciatibus exerceatur. Stipendium autem vocant, quicquid argenti, auri, pecoris aut instrumenti domestici placuit. Omne hoc ultro sumitur, aut minis exprimitur, aut carcere prouocatur, aut plagis extunditur, aut tormentis extorquetur. Pro leui est, honestissimos ciues & amplissimos senatores illiberalibus custodiis mandare, factaq; sola panis & aquæ copia, non prius dimittere, quam vndecunque inuenta pecunia, avaritiæ puteus impetratis summis cõpletus fuerit. Ea ratione nobilissimæ atque opulentissimæ Ciuitates, etiam illæ, quas Imperiales, & vano nunc nomine Liberas appellant, quo-

quotidie excarnificant, nulla seruitutis specie omiffa. Si qui metu talium, rebus omnibus perditis, corpora fua injuriæ fubducunt, & exulare malunt, eorum domus quamvis ornatiffimæ foleo æquantur. Incedit mœftus Senatus, civis fordidatus, vulgus efurie fœdatum. Ditiffimus exiftimatur, cujus res familiaris pane faltem non laborat. In minoribus oppidis adhuc multa immaniora fiunt, & patet cuivis gregario juxta ac Duci ampliffima janua regnandi, vbi deterrimum illud eft, quod ciues, qui cum fuis fame exarefcunt, militibus alimenta miniftrare & fupportare ægris corporibus coguntur, expirantibus fub hoc onere oppidanis pariter & colonis. Cæterum plerunque populi tergiverfatur mori colligendis minutiffimis ftipibus, quibus tamen vitam non fervant, fed utcunq; diem ex die lucrando vltimam neceffitatem retardant. Nemo eft ex iſtis licentiofis omnibus, qui jus, fas, æquū piūque, leges, edicta & interdicta, ipfumq; adeo Imperatorium nomen reverentiæ habeat. Vnius hominis aliquot manipuli, qui fum-

mo Principi neque vsui, neque decori sunt,
totas illas ditiones, quæ inter Rhenum &
Mosellam continentur, jam longo tempo-
re, viris, opibus, rebus denique omnibus ita
inclementer spoliarunt, vt centum anni vix
reparaturi videantur, quod duo tresve sub-
verterunt. Postquam igitur omnia insa-
tiabili horum auaritiæ cessere, postquam vr-
bes, agros villas domusq; singulas, cunctis
humanis opibus funditus euacuarunt, ad
majorem feritatem conuersi, ambulancia
cadauera hominum furnis inclusa, igni
mox adjecto tam diu vstulare cœperunt, do-
nec vi doloris cogerentur prodere arcanas
scilicet ac reconditas opes suas. Heu mise-
ras atque inopes opes, quæ consistebant in
pyris, eodem in furno huic vsui arefactis &
coctis, vt melius intra rugas suas senesce-
rent, & alimentum vltimum forent vlti-
mam famem perpeßis, & à spe omnis cibi
melioris in ista quidem calamitate exclusis.
Accedunt his tormentis sexcenta alia, quæ
singula exequi narrando non minus diffici-
le quam satis ad iustum metum foret, ne vi-
dear

dear sumfisse partes scelera simul narrantis
& docentis. Nihil utique prætermiffum
fcimus ejus crudelitatis , qua vsum ferunt
Homericum illum,

Ἔχον βασιλῆα βροτῶν δολήματα πάντων,

Regem Echetur, quo non vir perniciosior alter.

de quo Antinous apud Poetam,

Ὅσ' ὑπὸ ρίνας τάμησι καὶ ἕατα νηλεὲς χαλκῷ,

Μιδέα τ' ἐξεύσας δ' ὅ' ἢ κυσὶν ὠμά δάσασθαι.

Nasum qui ferro, qui ferro demetat aures,

Et genitalia des canibus discerpere cruda.

Illud ab ipso Orco prodijt , quod adhuc fre-
quentissime humana corpora instar vtrium
supplicij causa plurimis aquis distenduntur;
nunquam fando - audito, nusquam alibi vi-
so, nusquam lecto immanitatis exemplo, in-
ter nos vero tam frequenti usu, ut vix agre-
stium quisquam sit, nullo sexu, nulla ætate
excepta, qui hos cruciatus non aliquando
expertus fuerit. Porrigitur humi ad sævum
hunc ludum raptus Innocens , supino ejus
ventri innititur latro, & erecto inter utram-
que dentium sepem fulcimento cubantis
hiatum distinet, stat juxta alius truculentus,

qui cavo capitis pileo liberalissimum rivum
è colluviario aut palude haustum patenti
gutturi defundit. Sonat in faucibus de-
scendens aqua, & spiritui reluctanti obviam
facta perrumpit inceptum iter. Tumescit
inde Aqualiculus, complentur viscera, ma-
nat adhuc infusio, eademque diuturna con-
tentione iteratur. Interim miser ille po-
tator suffocatus multitudine sordentium
aquarum pro mortuo extenditur, auditus vi-
susque deficit, errant oculi, tumultuantur
aures, intus sensus omnes exsensantur, per
os perque nares abundantia aquæ regurgi-
tat, tum ne quid crudelitati desit, Carnifex
inflatum illum & infelicem ventrem pedi-
bus tentat, & librato supra semianimem
saltu, quod cum dolore infuderat, majori
cum dolore exculcat. Compressum enim
pondere adacto corpus internam copiam
ad omnes exitus remittit, atque ita acerbissi-
mus potus uno meatu delapsus, per plures
salientes, aut velut singultientes fontes
emicat atque erumpit. Hic finis tristis-
simi facinoris, interdum etiam finis vi-
tæ,

tæ, aut si vivitur, non sanè finis malorum
quæ sævitiam istam sequuntur. Succedit
enim livor in vultu, tremor in membris,
nausea in præcordiis, languor in toto cor-
pore, & post hæc omnia properatio mortis.
Huic crudelitati germanum est illorum sce-
lus, qui vinctos manibus pedibusq; & velut
in nodum collectos in Carnarium seu fu-
marium extollunt, & pro ahenò de clima-
tère suspendunt, factò inferius luculento
igni, qui pendentes perfringat & torreat. In-
terdum trajecta inter crura & brachia pen-
dentium pertica, duo in extrema illa utrinq;
assidentes velut oscillo jactantur, donec ani-
mam exprimant suspensis. Compertum
est, alios per barbam tigno innodatos in aëre
diu sublimes fluctuasse, neq; tignum prius,
quam in tigno barbam reliquisse. Vere-
cundia me prohibet dicere, quibus partibus
cetera suspendia peragantur. Atque ut o-
lim Hectorem ferunt circa Ilium pedibus
tractum, ita miserum vulgus ruri deprehen-
sum iisdem illis partibus, quæ dicere pudet,
circa casas suas raptatur. Aliquando lubet

clavos ferreos scapulis impingere , interdum, quod ad præcipuam sævitam pertinet, ferrum ignitum & candens ori atque faucibus intrudere. Simpliciter vero occidere, crura & lumbos frangere, fustibus & vulnere mulctare, ut quotidiana sunt, ita inter clementiæ exempla quodammodo habentur. Et hæc quidem aduersus illos excercentur, quos fames jam diu exercuit, quos infirmitas poplitum vix sustinet, quos serpere magis, quam ambulare dicas, quique transfugas vitæ habitu oris confitentur. Nam cum fortunas copiasque omnes miles ita comederit & contraxerit, ut nihil suppetat incolis , quam herba , radix aut virgultum, aliquando etiam, cum lautiuscule vivitur, arborum fructus, perire valetudinem oportuit, quæ tam absurdo cibo fulcitur. Lappas, urticas, viscum & alia minus vesca, diligenter legi, atq; iis cavi ventris jejunia, sine adipetamen, sine sale & pane, instaurari videmus. Cadaver equi aut pecudis , si quod proiicitur, involat statim parata plebes , & obscœnum illud macellum diripiendo, canum

nūm & volucrum viscerationem antever-
tit. Felium atque glirium ^{ῥῆτις καὶ γλῆρις}. Rana-
rum etiam ubique minus movetur, quas de-
populati esurientium greges effecerunt, ut
hic deesse cœperit, quod nemo unquam pa-
rum abundare conquestus fuit. Neque ab-
surdum videri debet, quod nuper ex disertis-
simo atque optimo Viro audivimus, Rana-
rum multitudinem olim, sacris asserentibus
testimoniis, in Ægypto pœnam fuisse, nunc
divinum munus futurum, si ranarum copia,
quam luculentissima haberetur, libenterque
gentem nostram carituram cœlitus profe-
cto coturnicum commeatu, si Pharaonis
pœna, quam Deus in beneficium vertere
vellet, frui possent. Nam quantum hujus
animalculi desiderium & quanta in eo desi-
derio necessitas fuerit, inde cognosci potest,
quod miseri nonnulli aviditate nimia abre-
pti rubetas pro ranis nacti, & vi veneni per-
cussi, non multo post lethali cibo interie-
runt. Sunt hæc quidem præter consuetu-
dinem victus humani, sed nondum præter
rationem: Illud vero summis prodigiis ad-
nume-

numerandum, quod homines inventi sunt, qui carnes humanas appetant, &, ut ita dicam, pulpamentum suum quærant. Obstupescit animus, quoties cadavera mortuorum ab egenis, dum insepulta atque neglecta jacent, concisa, verui accommodata, & flagitio ventris indulta cogito. Non nimis pridem est, quod ab iter facientibus reperi- tus in vico rustico puer, ibidem loci natus, qui ad ignem versabat pulpam carnis, cui Viatores, Fili, inquit, unde tibi oblata hæ carnes? Ego mihi, inquit, ab hac mea forore sumsi, postquam modo diem obiit, simul- que monstravit fororis defunctæ corpus, & lacunam, quam cultro inciderat. Attoniti casu tam inopinato Viatores, alius alium in- tueri, suspiria ducere, & redintegrato itinere puerum suæ cœnæ relinquere. Addam majus portentum & recentius. In Palati- natu Bipontino muliercula quædam rustica fame diu fatigata conceperat animo incre- dibile nefas, neque ab ea mente destitit, do- nec exequendi occasio esset. Puerulus quin- que annos natus ventitare solebat in casam
ejus,

ejus, quam dixi, mulierculæ, quæ flagrantissima cupiditate edendi incensa, blanda oratione puerulum foras educit, comitatur is vicinam, minime suspectam, quæ ad fontem quendam progressa, aliud quidvis agenti & cogitanti puero runcinam ferream desuper infligit, & ictu eo necatum in proximam sylvam festinabunda pertrahit, ut homicidio detestabilem popinam adjungat. Dissectum enim in partes puerile corpus, detestabilis mulier, excitato igne coquit, & ad ingluviem ita paratum nefando ore consumit. Heu numinis Siculo monte ardentio rem iram! Tantumne piaculum inter homines, interque Christianos aut credi, aut in animum cujusquam admitti, aut ab ullo nisi furioso posse perpetrari? Sed accessit aliud non minus impium & horrendum facinus. Eadem enim illa Catharina (hoc pesti nomen) decimotertio die post, sua fore malo genio, & urgente cupidine vorandi, puellam quandam duodecim annorum, quæ miseri patris unica fuerat, in ædibus suis mactavit. Venerat ista infelix puella nocte jam

C multa

multa ad ostium Catharinæ, petieratque, ut
sibi liceret noctis ingruentis causa sub tecto
esse. Paratum illico officium: recipitur
Otilia (ita vocabatur puella) non solum te-
cto, sed etiam lecto, in quo tamen Cathari-
na cum quadam Cæcilia, & parva sua filia si-
mul cubabat. Nocte jam provectiore con-
siliū necandæ puellæ subrepat, idq; Cæci-
liæ aperitur: Athæc amicam suam per ami-
citiam & utriusq; salutem obtestari ne pessi-
mæ voluntatis illecebris sese obsequentem
præberet, filiola quoque Catharinæ, matris
tam abominanda loquentis ori manum op-
ponere, tamq; atrocía verba ac facta depre-
cari. Verum mater neq; filiæ, neq; vicinæ
precibus permota, hospitem puellam, quæ
nihil de iis insidiis intellexerat, surgentem
surgens sequitur, ac dum misera illa vestem
corpori circumdat, correpta illa fatali runci-
na, partem capitis, qua mollia tempora ci-
tam mortem præbent, ita comminuit, ut
multo cum sanguine animam statim humi
effuderit: Ei Catharina mox expedito cul-
tro jugulum solvit, & membratim conciso
corpore

corpore , caput quidem in furno , ceteras
partes in lebetibus coxit, unaque cum Cæci-
lia gulæ & fami perlitavit, adipe tamen prius,
quæ deinceps macris iusculis gratiam affer-
ret, in vasculum collecta. Sed hæc deinde
capite pœnas luit Biponti. Alzeæ simili ex-
emplo à muliercula in alias sui sexus sevitum.
Otterburgi quædam & occidit puellam , &
ex ea sibi obsonia paravit , & quicquid car-
nium sibi minus necessarium videbatur, pro
suilla aliis divendidit. Non procul Tabernis
montanis , quædam undecim annorum
puella fame excandescente adeo nuper per-
diderat ætatis & sexus sui clementiam , ut
puerulo non amplius quinque annos nato
fascia crinali spiritum eliserit , & è carnibus
sibi elixam & assam , ex intestinis farcimina
concinnaverit. Equidem dum tam abomi-
nanda scribo, vix mihi constare rationem fa-
teor , quo loco, quo tempore , & de quibus
hominibus scribam. Nam in Germania
à Germanis , & ævo Germanorum , quo se
Barbaros olim fuisse non amplius credant,
adeo fera facta perpetrari , tantum admira-

tionis habet, quantum res ipsa stuporis. Sed hæc iustitia Dei est, quæ à nostra iniustitia poenas sumit expeditis in nos omnibus iræ suæ instrumentis. At bellum tamen, pestilentia, exilium, clades patriæ, & fortunarum communis ruina, non facile ad istos immanes casus gentem hanc adduxissent, nisi militis nimia contra ingenuos potestas, quam nemo moderatur, primum omnes facultates interemisset, deinde vastitatem terris dedisset, ut neque aratro locus sit, neque segeti fides, neque messi custodia, neque arvis labor, neque colonis jumentum, neq; jumentis certus ac permanens Dominus: Omnia enim sibi hæc vendicant, & rapiunt, qui militiæ autoritate omnia excusant. Itaq; ager sine usu & cultu stat vacuus, comparet mortalium nemo, nisi forte rarus aliquis, atque ille quoque in fuga potius & metu, quam in itinere aut labore. Profectioni obnoxius per multa milliaria toto die hominem non invenias, quem de itinere saltem percun, æteris. Commeatum nisi tecum ultro fers, scilicet esuriendum est, & fontibus situ corruptis,

ruptis, nisi de potu curam anticipas, sitien-
dum. Tales fuisse campos illos desertos,
quos servituti Niliacæ ereptus populus qua-
draginta annorum spatio peragravit, ubi il-
lis è coelo panis, è rupibus aqua petenda erāt,
ne perirent. Si dixerō aves quoque recessis-
se ab his terris, nihil falsi dixerō. Ductis enim
in loca opulentiora coloniis, messē & hor-
rea tanto majori numero affligunt, quanto
minus alibi agrorum est, ubi furtis eorum
& pastui aliquid crescat. De muribus longe
nocentioribus frugum hostibus eadem hi-
storia est. Horum enim innumerabilis mul-
tudo, veluti Xerxis quædam expeditio, de-
sertis antiquis hospitibus, ubi arborum lon-
gum ocium egestate penum affecerat, in
agros fertiliores commigravit, & illic cupi-
ditate potiendi frumento, quia ad aristam
stante segete pervenire non poterat, succisis
mordicus apud radices culmis, sibi decimas
arbitrarias fecit. Itaque si miles omnino hic
non esset, late grassabunda hæc murium fa-
milia per ejusmodi populationes militis of-
ficio plus æquo fungeretur. Atqui vinea-

rum quoque decus, magno nostrorum hominum detrimento, quos aquæ ofores ceteræ nationes prædicant, extingui cœpit, & Medius fidus extinguetur, si temporum hæc ratio durat. Plurimæ enim, dum falx cessat & sarculum, sine vita & virtute consenescunt. Deest autem culturæ officium, quia desunt homines, hominibus vires, viribus alimenta, quæ si omnia adessent, pericula tamen & metus prohibent, ne quisquam ruri visum sui præbeat. Efferantur igitur non solum agri, sed etiam vineta dumis rubisque strangulantur. Quod si diu ita regnatur, habebimus tandem iterum illā Taciti Germaniam *Informem terris, asperam cælo, tristem cultu aspectuque*. Sed tædet me in tam male politis campis diutius circumspicere omnes querelarum causas, & in urbes tamen regredi non minus molestum est, quam foris periculosum. Pluribus jam supra exposui, cur in urbibus habitare parum conducit, nec repetam, quantum servitutis mœnibus inclusum sit, sed unam fœditatem adiciam, neque Deo, neque terrestribus proban-

bandam. Nam hæcenus quidem viven-
tium res, salus, facultatesque vexabantur,
nunc ad mortuos Impietas atq; avaritia con-
vertitur. Quid alibi in hoc genere designa-
tum fuerit, hic non complectar, neque hac
vicinia nostra nunc quidem aut urbe adeo
Bipontina egrediar. Est ea sedes antiqua
Principum Palatinorum, qui Neupurgicam
stirpem condiderunt, vel auxerunt, neque
sedes tantum, sed etiam funerum custodia,
in cujus fide Majorū ossa requiescunt. Hanc
urbem præsidio tenere jussus Pallantius qui-
dam Moriamæus ex mediocri civitate po-
stremam omnium, ex opulenta pauperrimā,
è copiosa desolatissimam fecit. Ipsa urbs, ipsa
cuique domus carcer, omnis civis ob crimi-
næ reus, omnis militum arca aut inanti-
ca ob avaritiam Fiscus est, miles ipse vitæ
necisque & prædæ arbiter atque vindex: ipse
lictor, ipse Imperium: Omnia jam habet &
omnia poscit, cum tamen miserrimis civi-
bus vix catinus supersit ad prandium, aut
pulvillus ad somnum, aut lacerna ad tegu-
mentum. Domum si inspicias, non minus
inani-

inanitatum invenies , quam in ventre habitatoris. Ruit cæsa quælibet sunt in militum pera, plæraque ædificia in foco & cinere, aut in ruderibus. Ut autem vigilantissimus miles qua die , qua nocte, clam & palam effractoris & incendiarii operam gnaviter exercuit per ædes privatas , ita à publicis manus haudquaquam abstinuit. Arcem , Tabularia, Bibliothecam vi reclusa impune expilavit, & quæ profanissimorum hominum usui non congruebant, corripuit aut conspurcavit. Restabat adhuc Templum aliquandiu intactum manibus scelerosis, sed nec id quidem injuriam vitavit. Septem aditus brevi tempore locis furto opportunis sunt facti, aperta mox penetralia, perquisitum , quicquid illuc cura & egestatis metus congesserat. Bis centum amplius arcas preciosis rebus, quales quidem fortuna Civilis possidet, refertas militaris avaritia ad unam omnes deplevit: Neque desitum , donec totius ditionis orbitates nihil haberent , quam vocem liberam de injuriis apud Deum querendi. Perrexit deinde impudentissimum scelus

lus, & devolutis ingentibus faxis, virorum
Principum capulos eruit, & hominum Illu-
strissimorum corpora impuris manibus in-
tra illos ipsos capulos, turpiter invasit & cō-
fudit. Existimare haud difficile est, quibus
modis vivos fœdaverint, qui à mortuis tri-
butum exegerunt, qui defunctorum mem-
bra in sandapilis honestissime composita dis-
trahere, lacerare, atque alio traicere non
erubuerunt. Vix pes suo loco, vix brachium,
vix caput mansit. Inventum est sane teme-
re proiectum virginis Rohaniæ C O R,
quod ipsa inter ultima mandata è Gallia Bi-
pontum transferri, & juxta Sororem illic se-
pultam sepeliri voluit, more nonnunquam
magnis familiis & dilectionibus usitato. Fuit
autem hæc Henrici fortissimi & sapientissi-
mi Rohanii Ducis, qui nunc pro Ludovico
Galliarum Rege bellum administrat, ger-
mana soror, ingenio & pietate admirabilis.
Jam non amplius quærendum est, an Dei
hominumque odio digni sint, qui calcata di-
vinarum humanarumque rerum sanctitate,
intra domesticos parietes Dei, in ipso puri-
D tatis,

tatis contubernio, in ipso sacrarum precum
& hymnorum Odeo, in cœlestis doctrinæ
gymnasio, in præsentia divinæ tabernacu-
lo, divini humanique odii & contentus fera-
lem scenam peregerunt. Dei & legum cau-
sa agitur, cum Principū agitur, quos omnia
jura inviolabiles esse voluerunt, quos mor-
tuos etiam jus illud commune gentium ab
improbitate defendit. Quapropter Impe-
ratores, Reges, ceteræque Potestates, si non
hæc maleficia vindicant, suis ipsi injuriis fa-
vent, & in se mortuos videbuntur permit-
tere, quod aliis in alios permiserunt. Ve-
rum dum tibi, Inclyte Comes, Patriæ nostræ
serviles æumnas aliquo modo adumbrare
aggressus sum, mihi injucundum hoc argu-
mentum sub acumine styli crevit, cui si pau-
lo fastidiosius inhæsi, ignoscendum mihi
putabis, quandoquidem ita comparatum ef-
se non nescis, ut ibi manum perpetuo ha-
beamus, ubi nos habet dolor: attamen ut
tandem certe finem esse oportet specie infi-
nitis malis, ita etiam finem imponi oportet
malæ Epistolæ. Quapropter ut principio
veniam

veniam audaciæ petii, ita nunc prolixitati pe-
to, quanquam nihil nimis longum videri de-
bet, in quo plus prætermissum, quam rela-
tum fuit. Certe excusatissimus forem, si,
quantum longo itineri viatici opus est, tan-
tum etiam verborum opus esset Epistolæ
longe proficiscenti. Tum illud cogites
oportet, vicinorum litteras frequentes &
breves esse, longinquorum raras & copio-
sas. Vale, Illustrissime Comes, & fratrem
Raphaëlem, decus familiæ vestræ, & delicias
recordationis nostræ, si non hoc etiam au-
dentiùs fit, plurimum saluta. a. 10. d.

Augusti, Anno M. DC. XXXVII.

